

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

XI

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

25-26 квітня 2024 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 25-26 квітня 2024 року)

Суми, 2024

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали одинадцятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 25–26 квітня 2024 р.)

/ уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2024.

300 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

2. Грушецький А. Динаміка самооцінки матеріального становища родини після російського вторгнення: лютий 2022 року – травень 2023 року. Київ : Київ. міжнар. ін-т соціології, 2023.

3. Предко В., Сомова О. Вплив війни на зміну рівня стресу та стратегій збереження життєстійкості українців. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. № 4. С. 89–98.

Марина Садівнича,

доктор філософії з журналістики,

асистентка кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

Юлія Лагута,

студентка Сумського державного університету

ПОЛІТИЧНІ МЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА АУДИТОРІЮ СОЦМЕРЕЖ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Політичні мему – це зображення з коротким текстом (або без нього), що створюються у відповідь на резонансні суспільні чи політичні події та ситуації. Мему значною мірою впливають на сприйняття суспільно важливих подій глядачем, інколи кардинально змінюють його думку. За часів повномасштабного вторгнення російської армії до України в інформаційному просторі нашої держави з'явилась величезна кількість мемів, героями яких є політичні діячі обох держав. Поєднання соціального контексту зі знайомими образами наділяє мему особливим змістом, що привертає увагу реципієнтів до певної проблеми, ситуації або постаті.

Актуальність роботи визначається популярністю політичних мемів серед аудиторії. Вони є інструментом привернення уваги до певних проблем у межах країни або світу, але інколи, навпаки – відволікають населення від аналізу значущих суспільних ситуацій. Дослідження мемів і їхнього впливу на аудиторію є важливим і тому, що за сторінками в соціальних мережах часто

стоять особи, котрі пропагують власні або замовні політичні погляди. Такі пабліки формують упереджене ставлення аудиторії, створюють стереотипне бачення ситуації, певні ідеологічні уподобання та соціальні цінності.

Для дослідження ми обрали сторінку «Процишин офіційний» в соціальній мережі «Фейсбук» як приклад популярного пабліка (аудиторія – 105 тис. читачів), що регулярно поширює політичні меми.

Об'єкт дослідження – політичні меми, розміщені на сторінці «Процишин офіційний» у соціальній мережі «Фейсбук». **Предмет** – тематичні й змістові особливості політичних мемів.

Мета роботи полягає в дослідженні впливу політичних мемів на погляди суспільства.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) промоніторити контент сторінки «Процишин офіційний» з 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2024 року;
- 2) визначити, хто є героями мемів, опублікованих на сторінці;
- 3) схарактеризувати зміст і функції обраних мемів;
- 4) проаналізувати інструменти впливу мемів на аудиторію.

У роботі були використані наступні **методи**: аналіз наукової літератури, моніторинг, аналіз контенту, описовий метод.

Розглядаючи інтернет-мем як соціальне явище, можна стверджувати, що він є одиницею інформації, яка поширюється всесвітньою мережею. Дослідниця М. Булах зазначає, що за формою подачі така одиниця може бути представлена фото, ілюстрацією, слоганом або популярною фразою, простими у виконанні й сприйнятті. Вона підкреслює, що створення мему насамперед залежить від обізнаності, заглибленості в політичну тему, світосприйняття та мети автора. Проста і водночас стійка форма подачі дозволяє охопити велику аудиторію не тільки в соціальних мережах, а й поширити мем за їхніми межами [1, с. 7–8].

«Процишин офіційний» – сторінка політичного пародиста Богдана Процишина, котрий створює меми, в яких здебільшого висміює управлінців України та інших держав [3]. До початку повномасштабного вторгнення

російської армії до України більшість саркастичних зображень стосувалася Президента Володимира Зеленського і його команди, проте після – Богдан Процишин частіше став висміювати президента росії В. Путіна і його прибічників, а також зображувати російську армію як символ смерті й поразки.

Дописи на сторінці «Процишин офіційний» з'являються періодично, проте не щодня. Для створення мемів пародист обирає широковідомі сюжети, використовує посилання на фільми, телепередачі, рекламу, а також звертається до історичних подій і персоналій. Кожен мем марковано знаком бренду «Pb», що розміщується в лівому нижньому кутку. Підкреслимо, що підписи до мемів або підпис як частина мему зроблено українською та англійською мовами, що вказує на можливість поширення мему для міжнародної аудиторії.

Науковиця Л. Смола у своїй роботі осмислює мем наступним чином: «Мем можна трактувати як образ, ідею, символ, дію, будь-яку культурну інформацію, яку скопіювала одна людина від іншої; колективне несвідоме в момент набуття словесної та візуальної форми; спеціально створене інформаційне повідомлення, яке поширюється в інформаційному просторі та призначене для формування необхідної картинки світу людини та прийняття відповідних рішень» [5, с. 91]. Вона виділяє наступні способи поширення мемів: горизонтальний (комунікація), вертикальний (джерело інформації – виховання, родина) і мережевий (поширення мемів через інтернет-спільноти) [5, с. 91].

Серед функцій, що виконують меми, М. Булах виділяє емоційну, інформативну, комунікативну та маніпулятивну [1, с. 9]. Зазначимо, що функції мемів у мирний та воєнний час дещо різняться. Зокрема, меми можуть виконувати такі функції як висміювання, деморалізація ворога, підтримка національного духу народу України [2, с. 92].

«Меми можуть допомогти підняти бойовий дух у цивільних та військових. До того ж, чим більше карикатурних жартів створюють українці, тим сильніший інформаційний опір представляють спільному ворогові», – зазначають Р. Сивак та К. Родигін [7, с. 55]. Саме це ми спостерігаємо, коли йдеться про меми, що висміюють армії та політичних лідерів ворожих держав.

Один із мемів, створених Богданом Процишиним зображує президента РФ в образі А. Гітлера. Зобразивши В. Путіна як німецького диктатора, автор вказує на негативні сторони російського державного діяча й пояснює шкоду, що може заподіяти країна-агресор під керівництвом такої особи. Подібно Гітлеру, Путін дивиться згори вниз, що вказує на його зверхнє ставлення до людей. Небо, на тлі якого стоїть диктатор, вкрито хмарами, що нагнітає страх, а відведений погляд гітлера-путіна розказує про його грандіозні плани.

Ще один ворог України у великій війні – президент Республіки Білорусь О. Лукашенко також став героєм робіт Богдана Процишина. Як приклад розглянемо мем із підписом «А я ляжу-приляжу?», на якому зображено мертве тіло з биркою на носі. На бирці має бути вказано ПІБ померлого, та на фото зазначена відома фраза: «А я зараз вам покажу, звідки на Білорусь готувався напад!», що дозволяє легко ідентифікувати тіло президента північної сусідки України. Мем виконує емоційну функцію й має на меті підняти настрій та зміцнити бойовий дух українців, демонструючи смерть одного з ворогів.

З кінця жовтня 2022 року на сторінці почали активно з'являтися меми із генералом Валерієм Залужним. На кількох мемах головнокомандувач Збройних сил України (на час створення мемів) інформує про бойові втрати супротивника, на інших з'являється у різних образах – супермена, термінатора тощо. Мем, на якому Валерія Залужного зображено в образі термінатора з підписом «He`s back», виконує емоційну та маніпулятивну функції, підсилюючи позитивний образ генерала. Можна стверджувати, що мем використовується як інструмент ідеалізації політика [2, с. 91–92]. Оцінюючи умови виникнення мему, вважаємо його вдалим, оскільки автор зміг утримати увагу читача, емоційно вплинути на реципієнта, зробити фото самотнім та гумористичним (до публікації додано підпис «Пора відкрити всю правду про трепанацію черепа Залужного!»). Матеріал створено як для української, так і для іноземної аудиторії, оскільки на фото є підпис англійською.

Якщо меми, героєм яких є Валерій Залужний, мають позитивне емоційне забарвлення, то протилежні емоції викликають зображення деяких українських

політиків. Наприклад, героями мемів неодноразово ставали депутати партії «Слуга народу» Микола Тищенко та Мар'яна Безугла. Зокрема, на одному з мемів Микола Тищенко зображений в образі воїна-захисника Таїланду. Підпис на фото: «Територіальна оборона Таїланду, якщо не ми – то не ми!», що висміює скандально відому відпустку депутата. Нерідко героєм мемів Богдана Процишина стає Олексій Арестович. Колишній радник Офісу Президента України постає перед глядачем у різних сатиричних образах: Барбі, Поліграф Шариков, що також демонструє негативне ставлення автора мемів.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що меми зі сторінки «Процишин офіційний» у соціальній мережі «Фейсбук» є зрозумілими та цікавими широкій аудиторії, адже ґрунтуються на висвітленні актуальних соціальних подій і відомих персоналій. Серед героїв мемів – президенти України, росії та Білорусі, а також українські та світові політичні діячі. З початку повномасштабного вторгнення російського війська до України закономірним і логічним є висміювання в мемах Президентів ворожих держав, а також війська супротивника. Негативне ставлення автора мемів прослідковується й до Президента України Володимира Зеленського та представників його партії. Натомість позитивним героєм мемів є колишній головнокомандувач Збройних сил України Валерій Залужний. Враховуючи таку полярність контенту сторінки в ставленні до українських політичних діячів, можна припустити, що автор мемів має на меті вплинути на політичні погляди та вподобання своєї аудиторії, сформуванню негативного ставлення до чинного президента України та його команди.

Список використаних джерел:

1. Булах М. Б. Особливості мема як засобу політичної реклами. *Science and Education a New Dimension*. 2020. Т. 8. № 64. С. 7–10. URL: <http://surl.li/sblhc> (дата звернення: 26.03.2024).
2. Оропай А., Коваль Ю., Назаров М. Меми як соціокомунікативна технологія в медіапросторі. Сучасний масовокомунікаційний простір: історія,

реалії, перспективи : зб. наук. пр. II Всеукр. науково-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців, м. Суми, 26–27 трав. 2022 р. Суми, 2022. С. 87–92. URL: <http://surl.li/sblgm> (дата звернення: 26.03.2024).

3. Процишин офіційний. Facebook. URL: <http://surl.li/sblgo> (дата звернення: 26.03.2024).

4. Сивак Р. І., Родигін К. М. Мемі як засіб інформаційного опору в часи російсько-української війни (на прикладі мему «могілізація»). Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень : зб. матеріалів I Міжнар. науково-практ. конф., м. Вінниця, 18 листоп. 2022 р. Вінниця, 2022. С. 55–57. URL: <http://surl.li/sblgu> (дата звернення: 26.03.2024).

5. Смола Л. Мем як інструмент інформаційної війни. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Психологія. 2019. Т. 1. № 10. С. 91–94. URL: <http://surl.li/sblgv> (дата звернення: 26.03.2024).